

А. І. Швець

**ТРАДИЦІЙНА НАРОДНА КУЛЬТУРА ТА ЇЇ ВІДБИТТЯ В ДІАЛЕКТНІЙ ЛЕКСИЦІ
(на матеріалі російських говірок Одеської області)**

У статті аналізуються результати моделювання діалектної дієслівної лексики, що належить російським переселенським говіркам Одеської області. Виявлено, що важливим структурним елементом дієслівної лексики і її функціональних альтернатив, що номінують деякі ключові поняття традиційної духовної культури російських переселенців, виступають диференційні ознаки конфесіональності, обрядової специфіки, цінності соціальної ситуації. З'ясовано засоби і способи, закономірності вербальної маркації центральних понять у досліджуваних локальних культурах.

Ключові слова: переселенські ідіоми, діалектна дієслівна лексика, вербалізація понятійного простору, структурна організація, лексико-семантична парадигма, моделювання локальної культури.

A. I. Shvets

**TRADITIONAL FOLK CULTURE AND ITS REFLECTION IN A DIALECT LEXICON
(on material of the Russian dialects of Odessa region)**

The article deals with the results of dialectal verbal lexicon in Russian migrant dialects of Odessa region. The author has found out that the most important structural elements of spiritual culture include traditional ceremonies, confession-ism, values of social situations, etc.

Key words: migrant idioms, dialectal verbal lexicon, verbalization of concept space, structural organization, lexico-semantic paradigm, design of local culture.

УДК 811.163.2'282.4(477.7)«18+19+20»

С. І. ГЕОРГІЄВА

**ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ БОЛГАРСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНСЬКИХ
ГОВІРОК В УКРАЇНІ: ДИНАМІКА В ЧАСІ ТА СУЧАСНИЙ СТАН**

У статті розглянуто етапи дослідження болгарських переселенських говірок в Україні з ХІХ по ХХІ ст. Болгарські переселенські говірки упродовж тривалого часу залишаються предметом уважного вивчення в дескриптивному, лінгвогеографічному, зіставному, генетичному, етнолінгвістичному та соціолінгвістичному аспектах.

Ключові слова: болгарська мова, болгарська діалектологія, болгарські переселенські говірки.

У першій чверті ХІХ ст., коли закладалося лише підґрунтя болгарської літературної мови й активні процеси її формування були ще попереду, відбулося переселення частини болгар, які жили за Дунаєм, у південні райони нашої країни. З того часу починається новий, незалежний шлях розвитку переселенських говірок основного мовного масиву. Паралельні еволюційні процеси в обох мовних системах не могли бути тотожними протягом тривалого часу, хоча й дотепер у багатьох випадках діють однакові тенденції. Необхідність трансформувати деякі елементи свого побуту, традиційні способи ведення господарства, обробки землі, догляду за тваринами залежно від нового середовища, безпосередні контакти з представниками інших народностей, запозичення їхнього досвіду — все це викликало активізацію мовних процесів у дещо іншому напрямі, ніж у метрополії [10, с. 37—38].

Факт збереження етномовної цілісності болгарами-переселенцями, як справедливо зазначає П. Ю. Гриценко, є цінним як об'єкт досліджень саме завдяки своїй унікальності, несхожості з долею інших етномовних анклавів на теренах України, передусім сербів, поляків, чехів, вірмен, росіян. За винятком росіян, які постійно мали умови для безперешкодного розвитку своєї мови і культури та державний захист національних інтересів, інші анклави, їхні мови такого захисту не мали, що позначилося на долі цих етнічних груп на території України [8, с. 45].

Інтеграція з іншими болгарськими говірками — міждіалектна взаємодія та взаємодія з іншими мовами регіону — не спричинили втрати самотності болгарських переселенських говірок. Підсумовуючи роль історичних та соціокультурних чинників, що сприяли збереженню болгар-переселенців як окремого етносу з актуалізованою етнічною самосвідомістю й історичною пам'яттю, науковці відзначають передусім переважну моноетнічність поселень, наявність зв'язків між болгарськими селами, збереження мови, фольклору, багатьох важливих рис традиційної духовної і матеріальної культури [17, с. 24]. Провідне місце серед чинників збереження етнічної цілісності, безумовно, належить мові.

Ще у 1830 р. Є. Копітар вказав на необхідність вивчення мови бессарабських болгар, зазначивши, що «це слід зробити терміново, поки переселенці ще не втратили своєї рідної мови» [9, с. 110].

Болгари Бессарабії стали об'єктом дослідження першого російського болгариста Ю. І. Венеїна, який відвідав Бессарабію в 1823—1825 рр., де ознайомився з болгарами, зібрав свідчення про них, формулюючи для себе питання про їхню історію. Праця В. І. Григоровича «Очерк путешествия по Европейской Турции» стала помітним етнолінгвістичним описом болгар та їхньої мови; автор використав комплексний підхід, вивчаючи історію, побут, духовну культуру та фольклор болгар. Його мовознавчі інтереси ґрунтувалися на етичних філософських позиціях, з особливою увагою до морально-етичного фактора відродження слов'ян. Цим його підхід відрізнявся від національно-мовної позиції, притаманної І. І. Срезневському, чи національно-релігійної позиції О. М. Бодяньського. Професор В. Григорович залишив після себе велику наукову спадщину, серед якої дослідженням з болгарської мови, літератури та історії належить почесне місце.

В етнолінгвістичному напрямку працював і М. С. Державін, який описав побут, звичаї і мову болгар-переселенців Півдня Росії в I пол. ХХ ст.; йому, зокрема, належить думка про те, що ці діалекти становлять явище, здатне до самостійного розвитку, що в них поєднано риси глибшої порівняно з метрополією консервативності та зародки нового [9, с. 7—8]. Важливою була оцінка дослідником переселенських говірок як живої багатоманітності діалектних явищ, які перебувають у постійному розвитку, перетворюючи зовнішні впливи у власну національну мовну цінність [9, с. 9]. Вивченням історії, мови й побуту болгар-переселенців свого часу займалися А. Ф. Музиченко, Л. А. Булаховський, Д. П. Дринов, С. Б. Бернштейн та ін.

У середині ХХ ст. активізувалося вивчення болгарських говірок Півдня України, насамперед московськими дослідниками під керівництвом С. Б. Бернштейна. Результатом численних експедицій стала серія описових праць, вміщених у збірнику «Статьи и материалы по болгарской диалектологии» (1952—1962) та «Атлас болгарских говоров в СССР» (1958); останній заклав підвалини інтенсивного використання лінгвогеографічного методу в болгаристиці, став предтечею фундаментальної праці «Български диалектен атлас» у 4 томах. Матеріали «Атласа болгарских говоров в СССР» та численні описи дослідників цього творчого колективу широко використовуються як джерело унікальної інформації про болгарські говірки, зокрема як живе свідчення з історії болгарської мови та її варіативності.

Для з'ясування напрямів еволюції чи для констатації статичної структури болгарських говірок України, що передбачав і С. Стойков, відсутні дослідження, докладні описи цих говірок у 80—90 рр. ХХ ст. Зауважимо, що говірки зберігають у своїй структурі чимало рис, не притаманних літературній мові або втрачених останньою. Докладне зіставлення говірок дозволяє поглибити вивчення історії фонетичної і граматичної систем; значні відкриття у галузі історії мови зроблено саме на підставі діалектних свідчень, зокрема монографічних описів говірок.

Болгарські переселенські говірки упродовж тривалого часу залишаються предметом уважного вивчення в дескриптивному, лінгвогеографічному, зіставному, генетичному, етнолінгвістичному та соціолінгвістичному аспектах.

Дослідження болгарських переселенських говірок передбачає не лише опис структури безвідносно до інших говірок, а й зіставлення з тими говірками метрополії, які дослідники визнають як ймовірне джерело постання переселенських говірок; інша площина зіставлення — з літературним ідіомом, що дозволяє встановити набір диференційних ознак, якими говірка вирізняється на тлі літературної мови. Доводиться констатувати, що зіставне дослідження переселенських болгарських говірок на тлі говірок метрополії до сьогодні реалізовано у болгаристиці недостатньо.

Оскільки говірка функціонує насамперед і переважно в усній формі, то пріоритетним залишається опис говірки як окремої самодостатньої системи. При цьому опис говірки принципово не відрізняється від опису мови: говірка постає як мова, яка функціонує на обмеженій території як форма спілкування окремого визначеного соціуму. Стосовно болгарських говірок зауважимо, що компактність проживання їхніх носіїв — болгар-переселенців — сприяло тому, що болгарі не зазнали асиміляції іншими сусідами. Збереження болгарських діалектів зумовлене значною чисельністю болгар (близько 230 тисяч), а також збереженням національних традицій у побуті й виробництві [28, с. 25]. Незаперечним є факт, що «...кожне нове системне дослідження окремих говірок несе нові свідчення і неочікувані факти, які змінюють й уточнюють знання про їхній характер, а з іншого боку, — стверджують їхню єдність з усіма іншими болгарськими говорами [там само, с. 8]».

Сьогодні в Україні продовжуються дослідження, метою яких є відтворення сучасного стану болгарських говірок, які побутують у селах з переважно болгарським населенням; це насамперед дослідження І. А. Стоянова [20—28], В. О. Колесник [11—16], С. Д. Топалової [29—31], С. І. Георгієвої [5—7], О. М. Пейчевої [18], П. Вокової [3—4] та ін.

Сучасний стан болгарських говірок на тлі говірок метрополії та літературної мови відбито у діалектологічній серії «*Българските говори в Украйна*» [1; 2; 11], перший випуск якої вийшов 1998 р., та щорічник «*Одеська болгаристика*». Описані говірки сіл Кирнички, Кубей, Калчево, Євгеновка, Зоря та ін.

Дослідження структурних елементів переселенських говірок, як і матеріальної і духовної культури болгар півдня України, дозволяє встановити їх типи та зв'язки з діалектами метрополії, що зроблено, наприклад, у нашій роботі стосовно говірки с.Зоря (Камчик) [5; 7]. Встановлено, що діалектний матеріал не підтверджує думку істориків про переселення зорянських болгар із с. Прилеп і Подвіс, а фіксує інший ареал — р-н Елхово и Тополовграда [6].

Іншим аспектом є дослідження процесу нівелювання балканських рис граматичної будови і словникового складу переселенських говірок під впливом східного слов'янства. Проблема *дебалканізації* — втрати мовних елементів, спільних для всіх балканських мов і трактованих як балканізми, — була досліджена у працях проф. В. О. Колесник [15]. Процес дебалканізації є дуже важливим для розуміння сутності балканізмів як специфічного явища слов'янських балканських мов. Дослідниця зауважує, що розгляд балканізованих явищ вимагає уваги не тільки до їх форми, але й до їх граматичної семантики, тому що процеси дебалканізації нерідко проходять зі збереженням формальних ознак і навіть їх гіпертрофією, але з утратою змістового боку граматичних балканізмів. Досліджуючи болгарські переселенські говірки в Україні, які функціонують у небалканському безартиклевому мовному середовищі, спостережено зворотний процес — механізм переходу від мови артиклевої до безартиклевої, що здійснюється в умовах мовних контактів. Головною причиною дебалканізації, на погляд В. О. Колесник, є все ж чинники екстралінгвістичні: зміна середовища й умов функціонування говору, руйнація «компактності і консервації» [15].

Болгарські переселенські говірки щоразу частіше виступають об'єктом вивчення лінгвістів, оскільки дають змогу проведення на своєму матеріалі широкого діапазону досліджень. Вони є дедуктивними через те, що внаслідок впливу генетично неспоріднених говірок і чужих мов зазнають звуження сфери функціонування (передусім внаслідок заступлення діалектного мовлення іншими ідіомами, відчутного руйнування цілісного мікросоціуму носіїв говірки) та змін структури говірок, на що вказує різного ступеня інтерференція з оточуючими говірками та літературною мовою.

Мовна ситуація болгарських сіл півдня України досліджена у працях С. Д. Топалової [31]. На її думку, сьогодні в болгарських селах Одеської області використовуються дві мови-посередниці — російська і болгарська діалектна, що відповідає поняттю «екзогенна» мовна ситуація (двокомпонентна за Л. Б. Нікольським) [31, с. 270]. Кожна мова має своє функціональне навантаження: російська мова використовується як офіційна, а болгарська діалектна як розмовна; мовна ситуація може бути охарактеризована як незбалансована екзогенна: у мовному репертуарі індівіда спостерігається конкуренція різних форм існування мови — літературна, розмовна, мезолект, діалект та ін. У цій ситуації наявні маркери, які належать до різних нормативних статусів. На метамові типології мовних ситуацій, де L_{mai} — велика мова, якою володіють більш $\frac{1}{4}$ населення — це в регіоні російська офіційна і болгарська діалектна, L_{min} — мала мова, якою послуговуються від 5 до 25 % населення (албанська, гагаузька, молдавська); L_{spec} — особлива мова, що вивчають у школі (українська мова і болгарська літературна), мовна ситуація в болгарських селах компактного проживання в Одеській області за схемою Стюарта—Фергюсона має такий вигляд: $SL = 2L_{mai} + 2L_{min} + 2L_{spec}$ [31, с. 267].

Саме на матеріалі болгарських переселенських говірок в Україні ситуація білінгвізму може бути вивчена як з позицій описового мовознавства, так і з точки зору соціолінгвістики, що найефективніше відбувається через об'єднання та зіставлення результатів таких досліджень, які перебувають у зв'язках взаємодоповнення. Мова як один із кодів, якими поперемінно користується білінгв, має досліджуватися як динамічна система, що функціонує та перебуває в розвитку, і через те важливим є не лише встановити мовні зміни, але й адекватно їх пояснити.

З точки зору поняття редукованості, важливим видається також з'ясування причин функціонально-структурного збереження говірок за умов активної міжмовної взаємодії, адже носії досліджуваних говірок на сьогодні користуються, як правило, двома (трьома і більше) мовами. Двомовність веде до мовного контакту та мовної взаємодії, наслідком якої є інтерференція — відхилення від норм двох чи більше мов, якими користується їх носій; тому перебування мови у ситуації білінгвізму позначається, насамперед, на її словниковому складі, її структурі. Ситуація білінгвізму передбачає вивчення ступеня поширення інтерференції на різні ділянки мови, а також інтенсивності, з якою різні мови піддаються інтерференції, та її наслідків — від часткової асиміляції до цілковитого занепаду чи утворення нових мов у процесі мовного контакту.

Іншим аспектом є також етнолінгвістичні дослідження [7; 12—14; 16; 26]. На підставі переселенських болгарських говірок вдалося відтворити такі ланки попередніх етапів розвитку мови, свідчення про які вже відсутні у говірках метрополії. Дослідження підтверджують думку про те, що культурний вплив є первинним, а мовний — вторинним. Мовна інтерференція є ре-

зультатом впливу культури того чи іншого етносу [12, с. 319]. Результати етнолінгвістичних досліджень будуть представлені в «Етнолінгвістичному словнику болгар Півдня України», робота над яким триває вже багато років.

1. Барболова З. Особености на българския говор в с. Червоноармейское (Кубей), Болградски район, Одеска област в Украйна / З.Барболова // Българските говори в Украйна. — Одеса: Астропринт, 1999. — Вып. II. — 152 с.
2. Барболова З., Колесник В. Говорът на българите в с. Кирнички, Бесарабия / З. Барболова, В. Колесник // Българските говори в Украйна. — Одеса: Астропринт, 1998. — Вып. 1. — 158 с.
3. Бокова П. Българският диалект сред буджакското многоезичие. Върху материал от с. Суворово (Шекерлик-Китай), Украйна/ П. Бокова // Българският език през XX век. — София: Проф. Марин Дринов, Пенсофт, 2001. — С. 381—386.
4. Бокова П. Ю. Граматическата интерференция на руските заемки в суворовския диалект / П. Ю. Бокова // Научен вестник Измайлського державного педагогичного інституту. — 2000. — Вып. 9. — С. 147—151.
5. Георгиева С. І. Основні риси болгарської переселенської говірки с. Зоря: тексти / С. І. Георгиева // Одеська болгаристика. — Одеса, 2005—2006. — Вып. 3—4. — С. 134—145.
6. Георгиева С. І. Болгарська переселенська говірка мішаного типу: стан та етапи формування: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.03 — слов'янські мови / С. І. Георгиева. — К., 2006. — 24 с.
7. Георгиева С. Българските народни празници в село Заря (материали към етнолінгвістичния речник на българите в Украйна) / С. І. Георгиева // Одеська болгаристика. — Одеса, 2005—2006. — Вып. 1. — С. 93—101.
8. Гриценко П. Ю. Българські говірки України як феномен культури / П. Ю. Гриценко // Відродження мов і культур західних та південних слов'ян в Україні. — Київ: Наукова думка, 1995. — С. 42—49.
9. Державин Н. С. Болгарські колонії в Росії / Н. С. Державин // Сборник за народни умотворения и народопис. — София, 1914. — Т. 1. — Кн. XXIX. — 468 с.
10. Стойков Ст. Основно диалектно деление на българския език / Ст. Стойков // Славянска филология. Доклади, съобщения и статии по езикознание. — София: БАН, 1963. — Т. 3. — С. 105—119.
11. Колесник В. А. Евгеновка (Арса). Ономастика. Говор. Словарь / В. А. Колесник // Българските говори в Украйна. — Одеса: Гермес, 2001. — 228 с.
12. Колесник В. А. Концепция этнолингвистического атласа болгарской диаспоры на Украине / В. А. Колесник // Украйна і Болгарія: віхи історичної дружби (матеріали міжнародної конференції, присвяченої 120-річчю визволення Болгарії від османського іга). — Одеса, 29—31 жовтня 1998 року. — Одеса: Друк, 1999. — С. 314—319.
13. Колесник В. А. Етнокультурный аспект исследования лексики болгарской диаспоры / В. А. Колесник // Слов'янський збірник. — Одеса: Астропринт, 1998. — Вып III. — С. 55—61.
14. Колесник В. О. Етнолінгвістична специфіка болгарських говірок вільшанського типу / В. О. Колесник // Археологія та етнологія Східної Європи: Матеріали і дослідження. — Одеса: Астропринт, 2000. — С. 337—350.
15. Колесник В. А. Дебалканізація болгарських переселенських говірок в Україні. Граматична система / В. А. Колесник. — Одеса: Астропринт, 2003. — 352 с.
16. Колесник В. А. Диагностирующие черты болгарской свадебной терминосистемы / В. А. Колесник // Научен вестник Измайлського державного гуманітарного університету. Літературні мови та діалекти Українського Подунав'я. — Измаїл, 2006. — Вып. 21. — С. 45—56.
17. Маркова Л. В. Особенности этнического развития болгар СССР / Л. В. Маркова // Болгаристика в системе общественных наук. Вторая Всесоюзная конференция по болгаристике. — Харьков, 1991. — С. 22—25.
18. Пейчева О. Иноязычное влияние на фонетику славянского диалектного слова / О. Пейчева // Слов'янський збірник. — Одеса: Астропринт, 2002. — Вып. IX. — С. 208—214.
19. Стойков Ст. Българска диалектология / Ст. Стойков — София: Проф. Марин Дринов, 2002. — 430 с.
20. Стоянов І. Болгарська мова в Україні: проблема функціонування і розвитку лексики: Автореф. дис. ... д-р філол. наук: 10.02.03 — слов'янські мови / І. А. Стоянов. — К., 1995. — 47 с.
21. Стоянов І. А. Болгарские элементы в русских говорах Одесской обл. / И. А. Стоянов // Русские говоры на Украине. — К.: Наук. думка, 1982. — С. 99—115.
22. Стоянов І. А. Българските говори на територията на Съветския съюз / И. А. Стоянов // Съпоставително езикознание. — 1982. — № 3—8. — С. 237—247.
23. Стоянов І. Езикът на българите в Украйна и Молдова в социологичен аспект / И. Стоянов // Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Т. 3. — Велико Търново, 1994. — С. 295—303.
24. Стоянов І. А. Из спостережень над системою числівника в болгарських говірках півдня України / І. А. Стоянов // Мовознавство. — 1983. — № 4. — С. 27—33.
25. Стоянов І. А. К типологии лексических соответствий болгарского и украинского языков / И. А. Стоянов // Болгарская русистика. — 1984. — № 6. — С. 60—63.
26. Стоянов І. А. Назви сортів винограду в болгарських говірках Одещини / І. А. Стоянов // Мовознавство. — 1979. — № 6. — С. 40—48.
27. Стоянов І. Пути развития устной и письменной формы болгарского языка на Украине / И. Стоянов, Э. Стоянова // 13. Mednarodni Slavistični kongres. Ljubljana, 15—21 avgusta 2003: Zbornik povzetkov. 1. Del. Jezikoslovje. — Ljubljana, 2003. — С. 279.
28. Стоянов І. А. Мова болгар України в її усній та писемній формі / І. А. Стоянов, Е. П. Стоянова, І. Г. Дадіверін. — Одеса: Оптимум, 2002. — 494 с.
29. Топалова С. За историята и езика на туکانците в Бесарабия (с лингвистичен материал от Болградско) / С. Топалова // Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. — Велико Търново, 1995. — Т. 4. — С. 389—400.
30. Топалова С. Чийшийските говори в Бессарабия / С. Топалова // Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. — Велико Търново, 1996. — Т. 5. — С. 375—382.
31. Топалова С. Д. Языковая ситуация болгарских сёл юга Украины / С. Топалова // Записки з загальної лінгвістики. — Одеса: Астропринт, 2002. — Вып. 5. — С. 265—271.

S. I. Georgieva

STAGES OF STUDIES OF BULGARIAN MIGRANT DIALECTS IN THE UKRAINE: DYNAMICS IN TIME AND CURRENT STATE

The article examines the stages of research of Bulgarian migrant dialects in Ukraine in the XIX—XXI centuries. Bulgarian immigration dialects for a long time remain the subject of study in descriptive, lingvogeographic, comparative, genetic, ethnolinguistic and sociolinguistic aspects.

Key words: the Bulgarian language, Bulgarian dialectology, Bulgarian immigration dialects.

С. И. Георгиева

ЭТАПЫ ИССЛЕДОВАНИЯ БОЛГАРСКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЧЕСКИХ ГОВОРОВ В УКРАИНЕ: ДИНАМИКА ВО ВРЕМЕНИ И СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ

В статье рассмотрены этапы исследования болгарских переселенческих говоров в Украине с XIX по XXI в. Болгарские переселенческие говоры уже долгое время остаются предметом внимательного изучения в дескриптивном, лингвгеографическом, сопоставительном, генетическом, этнолингвистическом и социолнгвистическом аспектах.

Ключевые слова: болгарский язык, болгарская диалектология, болгарские переселенческие говоры.

УДК 811.161.2'282.36

М. С. ДЕЛЮСТО

ПАРАДИГМАТИКА ІМЕННИКА В УКРАЇНСЬКІЙ ПІВДЕННОБЕССАРАБСЬКІЙ ГОВІРЦІ

Статтю присвячено опису парадигматики діалектного іменника. Автор на підставі свідчень діалектних текстів, записаних від носіїв української південнобессарабської говірки, встановлює специфічні риси субстантивної діалектної словозміни — уніфікацію і функціональну лакунарність та суміжні з ними явища.

Ключові слова: говірка, діалектний текст, іменник, граматична форма, відмінок, уніфікація.

Українські південнобессарабські говірки, частково досліджені А. А. Москаленком [15], Т. П. Заворотною [10], А. М. Муқан [16; 17], В. П. Дроздовським [7; 8], П. Ю. Гриценком [4; 5], описані в «Атласі української мови» (т. 3, ч. 2), і сьогодні потребують уваги мовознавців. Адже, маючи переселенський характер, що зумовило наявність у мовленні діалектоносіїв рис усіх трьох наріч (південно-західного, південно-східного та північного), функціонуючи у полілінгвальному середовищі (у межиріччі Дністра і Дунаю суттєво представлені 5 національних мов: українська, російська, румунська, болгарська, гагаузька — та їх діалекти), ці унікальні говірки, на жаль, докладного системного вивчення ще не отримали. Особливо це стосується граматичного рівня діалектної системи, що й визначило актуальність пропонованої статті.

Об'єктом аналізу обрали відмінково-числову парадигму іменника базової степової говірки Південної Бессарабії — с. Шевченкове Кілійського р-ну Одеської обл. — найбільшого осередку компактного проживання українців у Наддунав'ї (за інформацією виконкому Шевченківської сільради українці становлять 93,5 % населення, росіяни — 4,5 %, молдаване — 1 %, болгар — 0,5 %, інші національності — 0,2 %). Для її вивчення використали методологічні засади дослідження граматичного рівня діалектної мови — діалектну текстографію та застосування інваріантної моделі-матриці.

Джерелом дослідження послужили діалектні тексти, записані від 30 носіїв говірки — 22 жінок і 8 чоловіків 1918—1944 років народження (переважно наративи, зрідка — діалоги), загальний обсяг 59 787 слововживань (10,5 а. а.); а також матеріали «Атласу української мови» [1].

Зауважимо, подібно до інших українських говірок, на словозміну іменника досліджуваної говірки впливають фонетичні процеси, напр., палаталізація /p/ (*x^lmar'і, dvo^lp'і*); відмінювання іменника зберігає архаїчні елементи, напр., функціонування субстантивних форм наз. в. множини у позиції знах. в. у назв істот (*до^lйїти ко^lрови*), форм род. в. III відміни з флексією *-и* (*з^lлости, на^lкости*) тощо.

Вивчення субстантивної морфології говірки на підставі діалектних текстів та з використанням інваріантної моделі-матриці уможливило й фіксацію специфічних явищ, що стосуються